

На Великдень до бабусі

Леся Храплива-Щур

День був чудовий. Попри дорогу цвіли кущі золотодощу та дикої рожі. Молоденьке листя на деревах біля дороги виглядало як найніжніше мереживо, коли було поглянути вгору з авта. Бо Богдан і Оленка їхали з батьками автом на Великдень до бабусі. Бабуся мала свою хатку далеко за містом і дуже любила, коли до неї приїздили в гості. І діти теж любили їздити до бабусі. А до того ще на Свята! Богданко віз в дарунку бабусі глечик на квіти, розмальований у трипільські¹⁾ взори. І то не звичайний, а такий, що сам на нього заощадив гроші, бо весь Піст²⁾ не купував собі шоколадок. А Оленка везла вишивану подушечку на голки для бабусі. Скільки то було мороки з цією подушечкою! Що вишила кілька хрестиків, треба було ще більше їх пороти. Богданко вже казав, що подушечка певно буде готова... на Різдво! Коли ж ні! Оленка завзялася, зовсім перестала стежити за телевізійними програмами, а таки покінчила подушечку ще до Квітної Неділі.

То тепер весело було їхати до бабусі. З-під коліс раз-по-раз вискакували маленькі зайчики, і тато мусів сповільнювати бігу, щоб їх не переїхати. А Оленка ще згадувала останні тижні: як всі разом відбували реколекції³⁾, як відвідували Божий Гріб⁴⁾ у Велику П'ятницю⁵⁾, а ще перед тим як сумно було, коли в церкві читали про Страсті⁶⁾. Та тепер вже був близько Великдень, і на душі було радісно. Так радісно, що як лиш проминали яке авто, Оленка зараз скрикувала: — О, вони певно їдуть теж до бабусі на Великдень, тільки їх бабуся певно не така добра, як наша!

***

А коли з'їхали з головного шляху і здалека було видно бабусину хатку в городі, то стало так радісно, що хотілося кричати на все горло. Бо й бабуся вже стояла на порозі хати, щоб привітати любих гостей, а її собачка Мушка таки прямо трохи не впала під колеса, та гавкала, мов навіжена. Ще добре не задержалося авто, як Богдан і Оленка кинулися до дверей, щоб якнайшвидше вискочити. Та двері лиш одні, і то не дуже широкі. Богдан штовхнув Оленку ліктем під бік і гукнув чужою мовою, так, як чув це на вулиці в місті:

— Відступися, ти брудна!

— Замкнися, ти дурний! — відгукнулась Оленка тією ж мовою та всією силою таки пропхалася перша крізь двері.

— Діти, що ви таке говорите! — стрепенулася мама. — Це ви так вітаєтеся з бабусею?

Богданко збентежився на хвилину. А далі, немов хотів направити лихо, кинувся бабусі в обійми, з окликом:

— Геллов, бабуся!

Але бабуся не відповіла йому ні не простягла до нього рук. Вона тільки стояла закам'єніла, а з очей покотилися дві великі сльози.

— То твої діти... то твої діти, Дарусю, вже навіть до мене говорять по-чужому? — ледве вистогнала вона і закривши лице рукою, пішла швидко у хату. Богдан і Оленка зааніміли.

— Мамо, мамусю! — кинулася у хату за бабусею мама. А тато сказав суворо до дітей:

— Йдіть у город і не приходьте, поки вас не покличемо! Завжди тільки біда з вами!

Богданко пішов, мов несвоїми ногами. А за ним, з похиленою головою Оленка, а за ними Мушка, замітаючи стежку сумно опущеним хвостом.

В городі вже цвіли свіжі нарциси, цвірінькали пташки, але дітям було не до того. Вони йшли перед себе стежкою і мовчали, аж поки Богданко почав:

— Бачиш, ти сказала мені погане слово і тепер бабуся плаче через тебе!

— А хто мене штовхнув? — наїжилася Оленка. — І не сором тобі!

— А ти навіщо пхаєшся всюди перша? — відповів Богданко войовничо. А Мушка, хоч не знала, про що йдеться, для всякого випадку загарчала.

Хто знає, до чого ще було б дійшло, коли ж на ґанку появилася мама. Богдан кинув поглядом довкруги, немов, щоб побачити, чи буде куди втікати, а Оленка прошипіла злорадісно: — Бачиш, тепер тобі дістанеться!

Але таки станули послухно і заждали, поки мама підійшла до них. Мама підійшла без слова, взяла їх за руки і повела на лавку під плакучою, похилою вербою. Там сіла разом з ними, і Оленка подумала, що краще було б, якби мама сварила, або навіть відібрала той новий синій плащик, що купила їй на Великдень. Але мама не сварила. Вона зовсім спокійно сказала:

— Бачите, діти. Вас двоє — брат і сестра...

Богданко насторожився, до чого це мама говорить.

— Їв мене був брат, а в бабусі нашої син, Славко. І бабуся і дідусь і я, всі його любили. Він вчився пильно, і вже ходив до високої школи у Львові. Ми всі знали, що з нього буде колись великий вчений, бо й усі вчителі-професори не могли його нахвалитися.

— А де він тепер? — не втерпів Богданко, немов забув, що то ждало його.

— Його нема, — відповіла мама. — І саме завтра припадає річниця його смерти. А було це так. Висока школа у Львові була чужа, ворожа нам, польська⁷⁾. І одного разу там зійшлося в час перерви кілька чужих студентів та стали вголос насміхатися з нашої, української мови. Мій брат, а ваш, діти, вуйко Славко, не міг цього стерпіти. Він підступив до них та став вияснювати. Спокійно і розумно, бо він знав багато і міг все пояснити. Став розказувати їм, яка гарна наша мова, як здавна вживає її наш нарід, які славні твори написали нею наші письменники. Та чужинці цього не хотіли слухати, а накинулися на нього з кулаками, а то пішли в рух і палиці. Зчинилася суматоха, хтось викликав поліцію. Поліція — ворожа, не розбирала багато, але взяла в тюрму не своїх, тільки вашого вуйка, що ніби то він розпочинає бійки.

— Але ж вуйко не був винен! — виклинула з жалем Оленка.

— Та звичайно, що ні. Але проте його довго не випускали з тюрми, хоч ми

старалися і старалися про те. Аж вуйко занедужав там важко від голоду та побоїв і помер.

Саме на Великдень, багато вже років тому...

— І нас навіть ніколи не побачив! — прошепотіла тремким голосом Оленка.

— Не то, що не побачив, — відповіла мама, — але ще й ви саме під річницю його смерти, так зневажили свою

рідну мову, що поміж собою, та навіть до бабусі, заговорили по-чужому...

— Бо чого Богданко... — почала своє Оленка, але скоро замовкла.

— Та ще й слова ці були погані, зовсім не такі, як під Свята годиться. Але хоч би вони були й найкращі, вони були чужі. Ними ви дуже глибоко вразили бабусю, яка вас так дуже любить. І ви розумієте, тепер, чому?

— Розуміємо! — пробурмотів Богданко.

— Мамо, мамо, я хочу їхати додому! — заплакала Оленка. — Які це будуть Свята, коли ми такого нарobili?

— Свята будуть, тільки ви мусите щось зробити. Накоїти лиха, а опісля втікати, це ніяке геройство! — сказала мама так поважно, що ніхто й не міг думати, що могло б

бути інакше. — Ви мусите зараз піти і обіцяти бабусі, що ви завжди будете так шанувати й поважати рідну мову, як ваш вуйко, що навіть життя не пожалів в її обороні. Добре?

— Добре, добре! — гукнули Богданко й Оленка, побігли в хату, взявшись за руки. А за ними, махаючи хвостиком, і Мушка.

Мама ждала на лавці, схиливши голову на руки. Аж з хати вийшла бабуся, держачи руки на раменах обидвох дітей.

— Ми з ними вже домовилися, Дарусю! — сказала вона мамі. — Вони ж самі розумні і знають, що чужої мови мусимо вживати, коли говоримо з чужинцями, але поміж своїми, коли всі розуміємо одні одних, ми не сміємо говорити не по-своєму. Вони ж у мене розумні внуки. І вони мені обіцали, що більше вже ніколи такого, як сьогодні, не буде. І я їм вірю: вони ж небожі⁸⁾ нашого Славка!

1) Трипілля — село на Україні на Київщині. Там відкопав вчений-археолог Хвойко залишки людських осель з-перед трьох тисяч літ перед народженням Христа. В оселі теж і були черепки прегарно мальованого посуду. Тепер радо наслідують у нас ці стародавні

взори, прикрашуючи ними глечики на квіти, тарілки, тощо.

2) Піст — це Великий Піст перед Великоднем, коли годиться від мовляти собі всяких приємностей. Багато людей робить собі на той час різні добрі постанови.

3) Реколекції — або інакше говіння — час побожних роздумувань, Сповіді та Святого Причастя. їх відбувають перед Великоднем, щоб добре підготувитися до цього великого Свята.

4) Божий Гріб — це виставлена в церкві плащаниця-накривало з образом складення Ісуса Христа до гробу. Кладуть її звичайно у штучній печері, яка має нагадувати гріб. Обов'язком кожного є від відати цей гріб та помолитися біля нього.

5) Велика П'ятниця — п'ятниця перед Великоднем. В цей день згадуємо смерть Ісуса Христа на хресті. В церкві правлять окремі Богослужби та ставлять Божий Гріб.

6) Страсті — Богослужба в Чистий Четвер перед Великою П'ятницею. Тоді читають дванадцять розділів Євангелії про муки та смерть Ісуса Христа.

7) Тут мама згадує часи поміж 1923 і 1939 роком, коли то вся Західна Україна, а з нею і столиця її Львів належали до польської держави. Ці землі попалися під польську займанщину тільки після дуже важких боїв, бо українці, проголосивши дня 1. листопада 1918. року самостійну Західно-Українську Народну Республіку, довго боролися за неї. Поляки перемогли не так своєю силою, як хитрощами та при допомозі інших країн.

8) Небіж, небога — діти сестри.